
die bekend zou worden als de Synode van Assen. Aalders, een aanhanger van de zogenaamde ‘beweging der jongeren’ waartoe ook Geelkerken en zijn medestanders werden gerekend, hield zich voorlopig afzijdig, zoals hij dat ook in zijn laatste Indische jaren had gedaan.²

De breuk met de Gereformeerde Kerken in Nederland

Kort na de Synode van Assen (1926) bezocht Aalders Geelkerken met de mededeling dat ‘in u de Synode ook mij principieel veroordeeld had.’³ Het duurde nog even voordat het openbaar werd, maar in feite was de kogel door de kerk: Aalders zou de Gereformeerde Kerken verlaten. Tijdens de (buitengewone) kerkenraadsvergadering van de Gereformeerde Kerk van Schoonhoven van 18 oktober 1926 lag een schrijven van Aalders ter tafel, waarin hij zijn besluit mededeelde.⁴ Daarin wees hij op het feit dat hij al een tiental jaren ontevreden was over de gang van zaken in de GKN, en dat hij zich in het bijzonder bezwaard voelde door de besluiten van Assen en de gevolgen daarvan. ‘Na rijp beraad en biddend overleg’ was hij tot de conclusie gekomen ‘voor God en zijn geweten verplicht te zijn te breken met het synodale kerkverband.’ Omdat hij ‘volkomen instemde’ met de beginselverklaring van de Conferentie der Gereformeerde Kerken buiten verband op 11 oktober 1926, ‘voegde hij zich met heel zijn gezin bij de kerken van het herstelde kerkverband.’ Eén van de punten uit deze beginselverklaring sprak onomwonden over de ‘veruitwendiging’ van het kerkelijk leven, een thema dat door Aalders tien jaar eerder op de kerkelijke agenda was gezet.⁵

Dit verzoek riep de woede op van de kerkenraad op. Deze ‘kon zijn raadselachtige handeling niet begrijpen en keurde tevens zijn handelwijze t.o.v. de gemeente ten zeerste af.’ Zijn kerkenraad voelde zich door zijn beslissing overvallen, waaruit me mogen concluderen dat Aalders zich publiekelijk niet over ‘Assen’ en de gevolgen daarvan had uitgelaten.

In een brief van 22 oktober kwam hij terug op de bovengenoemde vergadering. Men had hem namelijk oneerlijkheid verweten omdat hij in het verleden geen open kaart had gespeeld over zijn gevoelens. Hij herkende zich daar niet in. Zo iemand, ‘dan ben ik het geweest, die op allerlei manier van zijn afwijkende opinie heb blijk gegeven in gesprek, door brochure en pers.’ Van een met opzet achterhouden van afwijkende gevoelens was geen sprake, en hij verzocht de kerkenraad dan ook hem zulks schriftelijk te verklaren. ‘Het zou mij ‘ondraaglijk wezen van u te moeten scheiden onder de blijvende verdenking uwerzijds van oneerlijk onder u gewandeld (...) te hebben.’ Interessant is ook de passage waarin hij min of meer afstand nam van Netelenbos en Geelkerken: ‘Voor

² D.Th. Kuiper, ‘Gefnuikte vernieuwing. De “beweging der jongeren” in de Gereformeerde Kerken in Nederland in de periode 1910-1930’, in: D.Th. Kuiper, *Tussen observatie en participatie. Twee eeuwen gereformeerde en antirevolutionaire wereld in ontwikkelingsperspectief* (Hilversum 2002) 123-152.

³ J.J. Buskes jr en J.C. Aalders, *Bevestigings- en intreepredikatie in de Gereformeerde Kerk van Amsterdam-Groot* (Amsterdam 1927) 25. In deze tijd waren er behalve contacten met Geelkerken ook contacten met Buskes, zie t.a.p.

⁴ Het niet-geinventariseerde archief van deze kerk berust in het Streekarchief van de Krimpenerwaard. Van belang zijn de kerkenraadsnotulen en een map met enkele stukken betreffende Aalders’ vertrek uit de GKN. Deze zijn voor mij bij elkaar gezocht door dhr G.B. de Hoop.

⁵ De tekst van deze verklaring is als bijlage opgenomen. Ik ontleende deze aan een artikel over deze verklaring in *Woord en Geest* van 12 november 1926.